

АУДАРМАТАНУДАҒЫ КОГНИТИВТІ МОДЕЛЬДЕРАмантаева А. Қ.¹¹ 2 курс магистранты, мамандығы «М 056 – Аударма ісі»

Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

e-mail: aidana_12-06@mail.ru

Андатпа. Бұл мақалада түпнұсқа мәтін мен аударма мәтін негізінде тілдің танымдық жағының жүйелік көрінісіне қысқаша талдау берілген. Саяси тақырыптағы сұхбаттасулардың ядролық концепттері анықталып, олардың номинативті өрісі қарастырылған. Зерттеу нәтижелерінің қатарына аударма бірліктерін таңдаудағы концепттің номинативті өрісінің басымдығын белгілеу жатады.

Тірек сөздер: концептосфера, танымдық кеңістік, ассоциативті өріс, тілдік сана, танымдық матрица, номинативті парадигма, номинативті өріс

Аударматанудың когнитивті моделі сөздердің мағынаға ие болуы, яғни олардың материалдық кейіпке енуі сынды түсіндірудің заманауи деңгейлік үрдістері ретінде танылады. Денотативті, семантикалық, трансформациялық, коммуникативті және информативті, лингвистикалық модельдер аударманың мәні ретінде қарастырылады. Ал аударманың когнитивті моделі аудармашының аударманы қаншалықты дұрыс жүзеге асырғанын көрсетеді. Зерттеуші И.Н. Ремхе аударманың когнитивті моделін аудармашының ойлау операцияларының шартты сипаттамасын көрсетуге бағытталған, яғни классификациялық пен ситуациялық-динамикалық фреймдер аясында білімінің фреймдік сәйкестіктерін іздеу мүмкіндіктері негізінде гипотетикалық құрастырушысы ретінде қарастырады [1, 6 б.]. Зерттеуші ғылыми-техникалық аударманың когнитивті моделін техникалық аудармашы білімінің құрылымдары мен жүйелерінің жиынтығы ретінде суреттейді. “Жүйелер ретінде, өзінің кәсіби қызметіндегі аудармашыға айтарлықтай сөйлесу кезіндегі маңызды ақпараттарды сақтайтын ортақ сыйымдылық сынды есте сақтау қабілеті қарастырылады. Есте сақтаудан бөлек ауызша сипаттағы білімдерді жинайтын кіші жүйе ретінде аудармашының менталды лексиконы немесе білімінің құрылымы ретінде шығатын классификациялық фреймдер жиынтығынан құралған аудармашының жеке тезаурусы қарастырылады” [1,14 б.].

Аударма кезінде аудармашының танымдық кеңістігі түпнұсқа авторының танымдық кеңістігімен бірлеседі. Екі кеңістіктің жақын болуы объективті (жіберуші мен қабылдап алушының арасындағы тілдік, мәдениеттік әлем суреттерінің сәйкес келуі / келмеуі) және субъективті (аудармашының ойлау ерекшелігі) факторларына негізделген [2, 87 б.]. Бұл кеңістікте аудармашы – авторлық стратегиялар және осы саладағы білімі мен коммуникативті стратегияларын түпнұсқада болсын, я аударма нұсқасында болсын – баяндаушы делдал болып табылады.

Осылайша, когнитивті тәсілде аударма нысандары ретінде шығатын танымдық мазмұнға көңіл айрықша бөлінеді. Танымдық мазмұнды әртүрлі ғалымдар концептердің жеке бірліктері ретінде немесе оларға танымдық ақпараттың түрлі сипатын білдіретін терминологияның ойластырып жатқан жүйесі түрінде сипаттайды. Мұндай бірлестіктер лексикалық-грамматикалық категориялар, семантикалық топтар, семантикалық өрістер немесе лексикалық-семантикалық топтар деп аталатын семантикалық топтардың лингвистикалық дәстүріне жақындай түседі. Когнитивті лингвистикада ауызша тіл арқылы мазмұнға ие білімдердің жиынтықтарын – концептосфера, танымдық кеңістік, ассоциативтік өріс, тілдік сана, танымдық матрица, номинативті парадигма, номинативті өріс, т.б. атауға ие болады. Осы аталған терминдерді сипаттап көрейік.

“Концептосфера” термині *ноосфера*, *сфера* сөздерінен құралып, қоғам мен табиғаттың арасындағы өзара әрекеттесуі аясында адамның саналы әрекеті басты, дамудың анықтауыш факторы болып табылады. *Ноосфера* ұғымын П.Тейяр де Шарден мен Э.Леруан енгізді. Олар бұл ұғымды жер шарының “ойлау” қабығы, соңғыны адамзат санасының пайда болуы, дамуымен байланыстырады. В.И. Вернадский бұл терминге материалистік мазмұн кіргізді: ноосфера – жаңа, ондағы адамзаттың пайда болуымен және дамуымен байланысты, сол адамзаттың табиғат заңдылықтарын біліп, техниканы жетілдіре отырып, жердегі процестерге әсер ететін ең үлкен күшке айналатын биосфераның жоғарғы сатысы болып табылады [3; 3 б.]

“Концептосфера” ұғымына мағынасы жағынан жақын болып келетін термин “танымдық кеңістік”. Қазіргі таңда “танымдық кеңістік” термині кең таралып, біркелкі емес түсіндірмелерге ие болуда. Д.Б. Ньюби танымдық кеңістікті ақпараттық жүйелер аналогиясы бойынша қарастырады. Танымдық кеңістік және ақпараттық жүйелер ақпаратты сақтау мен қайта қалпына келтіруге бағытталған. Танымдық өрісті Д.Б. Ньюби таным процесі кезінде қалыптасып, дамып және түр-кейпін өзгертетін өзара концепттер арасындағы қарым-қатынасты білдіретін адамзаттық тәжірибе ретінде анықтайды [4; 135 б.].

В.В. Красных танымдық өрісті белгілі бір түрде барлық білім мен идеялардың құрылымдалған жиынтығы ретінде және осы ұғымды адам мен адамдар тобымен салыстыра келе, оларды жеке және ұжымдық танымдық кеңістік деп анықтайды. Жеке танымдық өріс жеке тілдік тұлғаға тән білім мен идеялардың бірегейлігімен сипатталады. Ал ұжымдық танымдық өріс – құрылымдалған нақты бір тілдік қоғамның білімі мен идеяларының құрылымдалған жиынтығы болып табылады [5; 41 б.].

Танымдық өріс ұғымы “танымдық база”, “концептосфера” және “әлемдік бейне” сынды терминдермен нақтыланған ара-қатынаста болып келеді. Танымдық база өз бетінше танымдық өрістің негізін білдіреді. Концептосфера танымдық өрістің құрылымымен байланысты болып келеді. Алайда зерттеу нысаны адамның әлемге деген бағаланған қарым-қатынасы болып табылғанда ғана “әлемдік бейне” термині орынды болып келеді [6; 6 б.].

Лингвистикада басты нысандардың және өзекті мәселелердің бірі *өріс* болып табылады. “Өріс” термині лексикология, грамматика, сөзжасам және басқа да салаларда белсенді қолданылып келеді. Тіл білімінде өрісті зерттеу “әлемдік бейнені” әртүрлі тілдерде ауызша тілдік интерпретацияны жүйелі түрде белгілеу үшін өзекті болып табылады. В.В. Воробьевтің айтуы бойынша, өріс тілдік категория сынды “негізінде күрделі көпөлшемді құрылымды білдіруі тиіс, себебі құрамындағы элементтер тілдің ғана емес мәдениеттің де бөлігі болып табылады”[7; 58 б.].

Бұл дегеніміз өрісте тек тілдік сипаттамалар ғана емес тілден тыс мәдениеттік сипаттамалар да көрініс табады.

Осылайша, өрісті лингвистикада қарастыру белгілі бір халықтың тілін қолдану мен сипаттау аспектісі аясында тіл мен мәдениеттің арақатынасын кешенді түрде зерттеуде маңызға ие.

Сөздің ассоциативті өрісі лингвистикадағы басты өрістердің бірі болып келеді. Ол өз бетінше ынталандырушы сөздің ассоциациясы бойынша хабар алушымен біріктірілген құрылымдық жиындарды білдіреді. Тіл білімі ғылымның заманауи даму кезеңінде сөздің ассоциативті өрісін зерттеу өзекті болып отыр.

Ойдың қозғалысы ассоциативті екені баршамызға мәлім. Адам санасында бір ой басқа да ойды ассоциация арқылы жиі тудырады. Ассоциация феномені адамның санасында физиология, биология, философия, психология және көптеген басқа да ғылыми салалардың зерттеуі қызықты мәселеге бұрыннан-ақ айналғаны белгілі. “Лингвистикалық терминдер сөздігіндегі” анықтамаға сүйене отырып, ассоциативті өріс ынталандырушы сөзге реакциялардың яғни ассоциаттардың жиынтығы ретінде қарастырылады [8; 4 б.]. Бұл сөздікте ассоциативті өрістер қарапайым (элементарлы) және күрделі, әртүрлі өлшемдерге негізделген дифференциалды болуы мүмкін деп атап өтіледі:

- 1) жалпы және дербес – тасымалдаушылардың сипаты бойынша;
- 2) тұрақты (дәстүрлі) және уақытша – өзектілігі бойынша;
- 3) қарапайым және күрделі – құрылымы бойынша;
- 4) табиғи және жасанды – қалыптастыру тәсілі бойынша;
- 5) қолдану саласы бойынша – ғылыми;
- 6) міндетті және ерікті – қауымдастықтардың уәждеу дәрежесі бойынша [8; 4 б.] .

Көңілімізді ассоциациялық кеңістік пен таным кеңістіктері туралы түсінік бір-бірінің ортақ және айрықша белгілерінің бар екені аударды. Оларды лингвистикалық тұрғыдан қарастыру рефлексия мен танымдық мазмұнда, сондай-ақ категориялар (танымдық кеңістік) мен ұғымдардың болуына байланысты осы мазмұнды құрылымдауда анықталған ұқсастықтарды анықтайды. Сонымен қоса психологиялық мазмұнымен қамтылуы, яғни есте сақтаудың көлемі, есін білу, елестету (ассоциациялық кеңістік) кіреді. Жүйелендіру принциптерін жүргізетін танымдық кеңістік үшін парадигматикалық, синтагматикалық, ассоциациялық, деривационалдық және т.б. әртүрлі қарым-қатынас түрлері жатады.

Ассоциациялық кеңістікті құрастыру үшін басты принцип ретінде өріс принципі, нақтырақ айтқанда ядро мен периферияға бөліну болып табылады.

Тілдік сана – дамытып келе жатқан заманауи лингвистикадан алынып, соның салдарынан екі ғылымның: психоллингвистика мен лингвистиканың нысанына айналған ұғым. Тілдік сана ресейлік психоллингвистикада тілдік құралдар – сөздер, еркін және тұрақты тіркестер, сөйлемдер, мәтіндер және ассоциативті өрістер арқылы алынған сана бейнелерінің жиынтығы ретінде түсіндіріледі. Бұл дихотомиядағы ең бастысы - "сана мен тіл", әрине, сана [9; 3 б.]. Құрама термин ретінде тілдік сана бір жағынан тілмен, ал екінші жағынан санамен қарым-қатынасты көрсетеді. Материалдық жағынан тіл, яғни әлем туралы барлық білімдерді, барлық ақпараттарды ең алдымен тіл арқылы сананың материализациялануы болып табылады. Сонымен қатар, егер тілдік (сөйлеу) қызметі материалдық жағына ие болса, яғни ойдың тілдік бірліктермен қосылуының арқасында дыбыстық немесе графикалық кейіпке енсе, онда тілдік сана барлық білімдерді жадына сақтайды. Бұл дегеніміз, сөйлеу қызметінде тіл ойлаумен, ал тілдік санада адамның жаддымен қарым-қатынаста болып келеді.

Келесі жүйелік бірлік ұғымды ауызшалаумен байланысты болып келеді. Ол *танымдық матрица* деп аталады. Лангакердің артынша бұл ұғымды Н.Н.Болдырев когнитивті лингвистикаға енгізген болатын [10; 58 б.]. Ол “көп өлшемді білімді бейнелеудің мысалы бола алады, өйткені оны компоненттер мен сипаттамалардың қарапайым жиынтығымен сипаттау мүмкін емес болғандықтан көп өлшемді білім көптеген түрлі түсіну контекстерін біріктіреді”. Дәл солай осы құбылысты сипаттап беру үшін когнитивті лингвистикада заманауи зерттеу әдістерін қолдану қажет болды. Осы әдістердің бірі болып Н.Н. Болдырев енгізген танымдық матрицалық талдау болып есептеледі. Танымдық матрицалық талдау тұжырымдамалық-күрделі білім форматтарын зерттеудің нақты әдістеріне жатады.

«Танымдық матрица танымдық мазмұнды жүйелеуді мәтінмен байланыстырады, ол, Ю.Н. Карауловтың айтуы бойынша, танымдық мазмұнның екі түрлі ұсыну тәсілдерінің бірі болып табылады. Ал екінші тәсілін ол – *ассоциативті вербалды желі* деп атады. Ассоциативті вербалды желі өз бетінше көптеген ассоциативті өрістерден тұратын желі жүйесі ретінде, ондағы әрбір сөз «өзінің барлық формаларында, мағыналарында, семантикалық байланыстарында және басқа сөздермен синтаксистік байланыстарында көрінеді». Ассоциативті лингвистика (АЛ) бұл тілді «тіл-қабілет" шеңберінде зерттеудің тиімді әдісі болып табылады» [11, 198 б.]. Ғалым ассоциативті вербалды желіні тасымалдаушылар жеке тұлғалар не болмаса қоғам болуы мүмкін деп пайымдайды. Соның өзінде ассоциативті вербалды желі ұлттық-мәдени форматымен байланысты болады және әртүрлі тілдердің өзгешеліктерін ажыратады.

Қазіргі таңда тіл білімінде сөйлеуші тұлғаны белгілеу үшін көбінесе *номинативті (номинационалды) парадигма* термині қолданыста жүр. Аталған ұғымды әртүрліше анықтайды: ең алғаш бұл терминді, яғни номинативті парадигманы, ғалым Л.К. Жаналина енгізген болатын. Оның

түсінігінше, номинативті парадигма өз бетінше: “тірек сөздің номинативті әлеуетін іске асыру, номинацияның барлық мүмкін әдістерін (семантикалық туынды, фразалық, сөзжасамдық, фразажасамдық, мәтінжасамдық туынды) қолдану арқылы номинативті бірліктерді құру процестеріне қатысудың барлық жағдайларын біріктіреді” [12, 141 б.]. Бұндай парадигма: белгілі типтері бойынша – синхронды-диахроникалық, өмір сүру тәсілі бойынша – виртуалды, тілдік динамиканы көрсету тәсілі бойынша – қайта құрылған, шекара мен көлемі бойынша – ашық – болады.

“Оның құрамына бастапқы сөздің лексика-семантикалық варианттары, номинативті функцияларды орындау үшін жасалатын оны қамтитын барлық фразеологизмдер, барлық туынды сөздер, сөз тіркестері, сөйлемдер мен мәтіндер кіреді”. Бұл *номинативті парадигма* ұғымы отандық зерттеуші М.К. Абаева, Л. Фот, И.В. Котлярова және т.б. жұмыстарында дамып келе жатыр. Бұл терминге мысалы Скворцова былай анықтама береді: “сөйлеу мәнмәтінінде жұмыс істеудің вариативті-инвариантты принципін сәйкес біріктірілген әр түрлі туынды сипаттағы бірқатар құрылымдық номинативті бірліктер”, – деп анықтады [13, 50 б.].

Жоғарыда көрсетілген номинативті парадигманың анықтамалары номинативті парадигманың келесі бөлінген қасиеттерін біріктіреді:

- 1) жүйелілік номинативті бірліктерді біріктіру;
- 2) парадигмаға кіретін мүшелер құрылымының әртүрлі болуы;
- 3) номинативті парадигма оның нәтижесімен жүйелейтін номинативті іс-әрекеттің байланысы;
- 4) номинативті парадигманың ұғыммен байланысы;

Т.А. Демешкина *номинативті парадигма* мен *номинативті өріс* ұғымдарын жақындастыра келе, номинативті парадигма ретінде мәтін аясында номинацияны біріктіру деп түсіндіреді [14, 86 б.].

Ұғымдық бірліктердің ұлттық-мәдени бағдарлануын *номинативті өріс* термині ұсынады. Бұл терминді когнитивті лингвистиканың лингво-мәдениеттік бағыты дамыту үстінде.

Ұғымның номинативті өрісі өз бетінше "қоғам дамуының белгілі бір кезеңінде тұжырымдаманы нақтылайтын (вербализация арқылы білдіріп, сыртқа шығаратын) тілдік құралдар жиынтығын" білдіреді және көп жағынан тіл тұтынушылардың тұжырымдама мен стереотиптерінің жиынтығымен анықталады [15, 47 б.].

Ұғымның номинативті өрісі жалпы инвариантпен байланысты барлық ұғымдарды білдіретін барлық тілдік құралдарды біріктіру арқылы анықталады. *Номинативті өріс* терминін ресейлік ғалымдар З.Д. Попова мен И.С. Стернин құрастырып, оның құрамына лексика-семантикалық өріс, лексика-фразеологиялық өріс, синонимдік қатар мен ассоциациялық өріс кіретінін анықтаған [15, 66-67 б.].

Сонымен, номинативті өріс ұғымдардың жалпы инвариантты бөліктерін біріктіретін тілдік бірліктердің кең топтамасын көрсетеді. Соның ішінде ең жинақысы құрамына төрт жүйені кіргізетін модель болып табылады:

- 1) синонимдік қатар;
- 2) деривациялық өріс;
- 3) лексика-семантикалық өріс;
- 4) лексика-фразеологиялық өріс;

Аталған төрт жүйеден бөлек басқа ауқымды түсінік беретін, қатарына басқа да номинативті бірліктерді атап, ұғымдарды қосатын топтар ұсынылады: бағалау аймағы, энциклопедиялық аймақ, утилитарлық аймақ, реттеуші аймақ, әлеуметтік-мәдени аймақ, паремиологиялық аймақ [15, 111-113 б.].

Қорытынды. Осылайша, тілдің танымдық жағының жүйелік көрінісін талдау танымдық бірліктерді топтастыруды енгізуде екі үрдісті көрсетеді. Бірінші үрдіс когнитивтік жүйелерді когнитивтік бағдарланған ұйымдастыруды білдіреді, екінші үрдіс тілдік бірліктердің көмегімен тұжырымдамалардың вербализациясына назар аударады. Ұсынылған материалда екінші үрдіс басым.

ӘДЕБИЕТ

[1] Ремхе И.Н. Когнитивные особенности перевода научно-технического текста (на материале текстов металлургической промышленности): автореф. дис. канд. филол. наук. - Челябинск, 2007. - Режим доступа: <http://tmnlib.ru/jirbis/files/upload/abstract/10.02.20/681.pdf> (дата обращения: 7.04.2019)

[2] Устинова Т.В. Лингвистически опосредованная реконцептуализация исходного сообщения: когнитивные аспекты смыслообразования в поэтическом переводе // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2017. N 4(117). – С. 87-94.

[3] Ноосфера. - Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://slovari.yandex.ru/ноосфера/БСЭ/> (дата обращения: 30.04.2012).

[4] Ross, M., & Newby-Clark, I. R. (1998). Construing the past and future. *Social Cognition*, 16 (1), – с.133–150

[5] Красных В.В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность? Человек. Сознание. Коммуникация). – М. : Диалог – МГУ, 1998. - 352 с.

[6] Егорова М.А. Когнитивное пространство» и его соотношение с понятиями «ментальное пространство», «когнитивная база», «концептосфера», «картина мира» // УДК 811.111 ББК 81.00. 2012. – 61-68.б.

[7] Воробьев В.В. Русский язык в диалоге культур. – М.: Ладомир, 2006. – 286 с.

[8] Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов. – Назрань: Пилигрим, 2008. – 231 с.

[9] Тарасов Е.Ф. Языковое сознание // научная статья : <https://cyberleninka.ru/article/n/yazykovoe-soznanie/viewer> – Москва: ИЯ РАН, 2000. с.37-47.

[10] Болдырев Н.Н. Многоаспектность как особый формат знания и лингвистические методы его исследования // Международный конгресс по когнитивной лингвистике: сборник материалов. –М.: Ин-т языкознания РАН; Тамбов: Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2008. – 1144 с.

[11] Караулов Ю.Н. Образы языкового сознания испанцев и русских. *Normas asociativas del español y del ruso*. – Moscow; Madrid, – 2001. – № 1. – 198 с.

[12] Жаналина Л.К. Актуальные проблемы языкознания. – Алматы: Print-S, 2006. – 330 с.

[13] Скворцова Е.В. Динамика номинативной парадигмы американских художественных фильмов. Дисс. ... канд. филол. наук. Самара, 2011. – 162 с.

[14] Демешкина Т.А. Мир природы в зеркале диалекта (на материале концепта «болото»). Научная статья. – Вестник Томского государственного университета. Филология. – 2019. № 62. 85-103 с.

[15] Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. – 314 с.

REFERENCES

[1] Remhe I.N. Kognitivnye osobennosti perevoda nauchno-tehnicheskogo teksta (na materiale tekstov metallurgicheskoy promyshlennosti). (Cognitive features of the translation of scientific and technical text (based on the texts of the metallurgical industry). Avtoref. dis. ... kand. filol. nauk. (The author's abstract of the dissertation of the candidate of philological sciences.) Cheljabinsk, 2007. - Rezhim dostupa: <http://tmnlib.ru/jirbis/files/upload/abstract/10.02.20/681.pdf> (data obrashhenija: 7.04.2019) pp.6; 14.

[2] Ustinova T.V. Lingvisticheski oposredovannaja rekonceptualizacija ishodnogo soobshhenija: kognitivnye aspekty smysloobrazovanija v pojeticheskom perevode. (Linguistically mediated reconceptualization of the original message: cognitive aspects of meaning formation in poetry translation). Izvestija Volgogradskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. Izvestia of the Volgograd State Pedagogical University). 2017. N 4(117). 87-94.

[3] Noosfera. (Noosphere). Bol'shaja sovetskaja jenciklopedija. (Great Soviet Encyclopedia) [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : <http://slovari.yandex.ru/noosfera/BSJe/> (data obrashhenija: 30.04.2012).

[4] Ross, M. & Newby-Clark, I. R. (1998). Construing the past and future. *Social Cognition*, 16(1), 133–150 pp.

[5] Krasnyh V.V. «Virtual'naja real'nost' ili real'naja virtual'nost'? (Virtual reality or real virtuality?) Chelovek. Soznanie. Kommunikacija. (Human. Consciousness. Communication.). M. : Dialog – MGU, 1998. 352p.

[6] Egorova M.A. «Kognitivnoe prostranstvo» i ego otnoshenie s ponjatijami «mental'noe prostranstvo», «kognitivnaja baza», «konceptosfera», «kartina mira». (Cognitive space "and its relationship with the concepts of" mental space ", " cognitive base ", " conceptosphere ", " picture of the world "). UDK 811.111 BBK 81.00. 2012. 61-68 pp.

[7] Vorob'ev V.V. Russkij jazyk v dialoge kul'tur. (Russian language in the dialogue of cultures) M.: Ladomir, 2006. 286 p.

[8] Zherebilo T.V. Slovar' lingvisticheskikh terminov. (Dictionary of linguistic terms). Nazran': Pilgrim, 2008. 231p.

[9] Tarasov E.F. Jazykovoje soznanie. nauchnaja stat'ja. (Language consciousness. Scientific article). <https://cyberleninka.ru/article/n/yazykovoje-soznanie/viewer>. M.: IJa RAN, 2000. pp.37-47.

[10] Boldyrev N.N. Mnogoaspektnost' kak osobyj format znanija i lingvisticheskie metody ego issledovanija. (Multidimensionality as a special format of knowledge and linguistic methods of its research). Mezhdunarodnyj kongress po kognitivnoj lingvistike: sbornik materialov. International Congress on Cognitive Linguistics: a collection of materials.). M.: In-t jazykoznanija RAN; Tambov: Izdatel'skij dom TGU im. G. R. Derzhavina, 2008.p.1144.p.58

[11] Karaulov Ju.N. Obrazy jazykovogo soznanija ispacev i russkih. (Images of the linguistic consciousness of the Spaniards and Russians). Normas asociativas del español y del ruso. — Moscow; Madrid, 2001. № 1. 198 p.

[12] Zhanalina L.K. Aktual'nye problemy jazykoznanija. (Actual problems of linguistics). Almaty: Print-S, 2006. p.330.

[13] Skvorcova E.V. Dinamika nominativnoj paradigmy amerikanskih hudozhestvennyh fil'mov. (The dynamics of the nominative paradigm of American feature films.). Diss. ... kand. filol. nauk. (Diss. ... Cand. philol. sciences). Samara, 2011.162p.

[14] Demeshkina T.A. Mir prirody v zerkale dialekta (na materiale koncepta «boloto»). Nauchnaya stat'ya. ("The world of nature in the mirror of a dialect (based on the concept of" swamp". Scientific article). Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Filologija (Tomsk State University Bulletin, Philology). 2019. №62. pp.85-103.

[15] Popova Z.D., Sternin I.A. Kognitivnaja lingvistika. (Cognitive linguistics). M.: АСТ: Vostok-Zapad, 2007. 314 p.

КОГНИТИВНЫЕ МОДЕЛИ В ТЕОРИИ ПЕРЕВОДА

Амантаева А. К.¹

¹магистрант 2 к., специальность «М 056 – Переводческое дело» -
Казахский университет международных отношений и мировых языков
им. Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: aidana_12-06@mail.ru

Аннотация. В данной статье дается краткий анализ системного представления когнитивной стороны языка на материале первичных и вторичных текстов. Рассмотрены номинативные поля ядерных концептов интервью политической тематики. К результатам исследования можно отнести обращение к номинативному полю как к среде, определяющей выбор единиц перевода.

Ключевые слова: концептосфера, когнитивное пространство, ассоциативное поле, языковое сознание, когнитивная матрица, номинативная парадигма, номинативное поле

COGNITIVE MODELS IN THE THEORY OF TRANSLATION

Amantayeva A. K.¹

2nd year master's student, specialty "M 056 -Translation studies»
**Kazakh Ablai Khan university of international relations and world
languages, Almaty, Kazakhstan**
e-mail: aidana_12-06@mail.ru

Abstract. This article provides a brief analysis of the system representation of the cognitive side of the language based on the material of primary and secondary texts. The nominative fields of nuclear concepts and political topics are considered. The results of the study include an appeal to the nominative field as an environment that determines the choice of translation units.

Key words: concept sphere, cognitive space, associative field, language consciousness, cognitive matrix, nominative paradigm, nominative field

Статья поступила 12.03.2021